

Nr 68.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående
höjning av pensionsunderlaget för provinsialläkare; given
Stockholms slott den 1 maj 1914.*

Under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att besluta sådant tillägg till den av 1911 års riksdag fastställda avlöningsstat för förste provinsialläkare och provinsialläkare, att såsom pensionsunderlag för provinsialläkare skall gälla ett belopp av 3,500 kronor med förhöjning i förekommande fall av de i avlöningsstaten upptagna ålderstilläggen.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Oscar von Sydow.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stock-
holms slott den 1 maj 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **WALLENBERG**,
Statsråden **HASSELROT**,
VON SYDOW,
friherre **BECK-FRIIS**,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

Höjning av
pensions-
underlaget
för provinsial-
läkare m. m.

Provinsialläkare åtnjöt, innan den år 1911 fastställda avlöningsstaten trätt i kraft, i regel en begynnelseavlöning av 3,250 kronor, varjämte han under vissa förutsättningar ägde uppbära extra lönetillägg med 12 procent å avlöningen eller 390 kronor. Sammanlagda begynnelseavlöningen utgjorde således 3,640 kronor. Genom nyssberörda lönereglering av år 1911 erhöles provinsialläkarna en begynnelseavlöning av 4,000 kronor, varav 3,000 kronor utgöra lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar. Till lönen kunna komma två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, efter 5 respektive 10 år i stället för såsom dittills 10 och 15 år. Emellertid blev provinsialläkare, som ingick på ny stat, förpliktad att erlægga pensionsavgift, uppgående för den, som uppbär begynnelseavlöning, till 120 kronor och för den, som intjänat båda ålderstilläggen, till 160 kronor. Den behållna begynnelseavlöningen belöper sig alltså till 3,880 kronor och den behållna slutavlöningen till 4,840 kronor, och den verkliga löneförbättringen inskränker sig till 240

respektive 200 kronor, varjämte, såsom nämnt, ålderstilläggen inträda tidigare. Någon höjning av pensionen, som alltsedan år 1884 utgjort 4,000 kronor, ifrågakom icke.

I samband med den nya avlöningsstatens fastställande utfärdades den 22 juni 1911 lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension, varigenom förordnades, att rätt för provinsialläkare att komma i åtnjutande av hel pension inträder vid sextiotvå levnads- och tjuvu tjänstår.

I en till Kungl. Maj:t ställd, av medicinalstyrelsen med underdånig skrivelse den 7 februari 1913 överlämnad skrift har nu svenska provinsialläkarföreningen anhållit om förbättring av provinsialläkarnas pensionsförhållanden och därvid tillika berört de extra provinsialläkarnas ställning i samma avseende.

Framställning av svenska provinsialläkarföreningen.

Föreningen framåller till en början, att provinsialläkarkårens medlemmar leva under allt annat än gynnsamma ekonomiska förhållanden, detta beroende huvudsakligen på tvenne omständigheter, nämligen den svenska läkarens enastående grundliga och dyrbara utbildning med därav betingade långa studietid samt den gällande läkartaxan, som i prisbillighet knappast torde äga sitt motstycke i något annat kulturland.

Höjning av pensionsunderlaget för provinsialläkare.

De långvariga studierna samt läkarens arbete göra förvärvstiden kort, och under denna måste de i allmänhet betydliga studie-skulderna amorteras, vartill ofta åtgår snart sagt hela den tjänstbara åldern. Allmänheten har, säger föreningen vidare, en alldeles falsk föreställning om läkarkårens — särskilt provinsialläkarkårens — genomsnittliga ställning i ekonomiskt avseende just på grund därav, att den bortser från dessa dryga amorteringar. Att den ekonomiska ställningen inom kåren över huvud taget är otillfredsställande, hava för övrigt direkta undersökningar såväl av de levandes ekonomi som av dödsboens tillgångar givit vid handen. Detta bevisas ock därav, tillägger föreningen, att provinsialläkarna åter och åter måste genom insamlingar bidra till underhåll av avlidna kamraters nödställda efterlevande änkor och barn.

Föreningen erinrar därefter, att den genom 1911 års omreglering kunna löneförbättringen begränsar sig till 200 kronor för år, men påpekar tillika, att en minskning i de fasta inkomsterna inträtt därigenom, att besiktningen av minderåriga, vilken förut verkstälts av provinsialläkare, numera uppdragits åt förste provinsialläkarna. Detta kan betyda en minskad inkomst av något hundratal kronor.

En underdånig anhållan om bättre lönevillkor, säger föreningen, har därför inom kåren varit ifrågasatt, helst sedan förslaget om taxeförhöjning föll. Emellertid bereder pensionsfrågan provinsialläkarna för närvarande de största bekymren, varför den föreliggande framställningen allenast berör denna fråga.

På sätt ovan framhållits, fortsätter föreningen, är en provinsialläkare i allmänhet icke i stånd att avsätta medel för ålderdomens dagar, utan är han för sitt uppehälle därunder uteslutande hänvisad till den med tjänsten förenade pensionen. Föreningen finner det också tydligt, att läkaren ej kan göra sig räkning på att kunna efter erhållet avsked med pension bereda sig extra inkomst genom fortsatt läkarpraktik, enär — fränsett andra omständigheter, som lägga hinder i vägen härför — åldern och behovet av vila i de flesta fall torde göra läkaren oförmögen att fortsätta sin verksamhet som läkare eller skaffa sig andra biinkomster.

Att en någorlunda tillräckligt tilltagen pension sålunda är synnerligen välbehövlig såväl för de tidigt utslitna provinsialläkarna som för deras efterlevande, anser föreningen ej vidare behöva motiveras. Föreningen betecknar i detta sammanhang såsom en allmän missuppfattning, att provinsialläkarna äro särskilt gynnsamt ställda i pensionshänseende, och anser för sin del, att förhållandet, åtminstone numera, i själva verket är det rakt motsatta. Denna sin mening grundar föreningen därpå, att man vid beräkandet av pensionsunderlaget för provinsialläkarna ej medtagit ett värde, motsvarande deras inkomst av praktik, i lönebeloppet. Om detta gjorts, hade man fått ett betydligt större pensionsunderlag och således även större pension. Till detta förhållande togs, tillägger föreningen, också hänsyn, då de hittills gällande pensionsbestämmelserna för provinsialläkare den 10 juli 1884 utfärdades.

Det lär jämväl, fortsätter föreningen, av föredragande departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet den 13 januari 1911 vid lönefrågans behandling, få anses framgå, att provinsialläkarens inkomst av praktik fortfarande såsom hittills betraktas, ej endast såsom läkarens privata inkomst vid sidan av tjänsten, utan såsom en del, och för övrigt en ansenlig del, av hans avlöningsförmåner i och för tjänsten; och det torde följaktligen allfort ej kunna anses annat än billigt, att vid bestämmandet av pensionens belopp tages viss hänsyn jämväl till hans berörda inkomster av praktik och ej endast, såsom för närvarande är fallet, till hans lön i egentlig mening. Giltigheten av detta resonemang finner föreningen långt ifrån förringas av det förhållande, att någon nämnvärd förhöjning av taxan, såsom ställts i utsikt, ej kom till stånd.

Ett ytterligare stöd för den föreliggande framställningen är, säger föreningen, att tjänstemän, som förr ställts i ungefär samma nivå som provinsialläkarna, såsom vissa landsstatstjänstemän, häradshövdingar, lektorer m. fl., i grund och botten ansenligt distanserat provinsialläkarna i pensionshänseende, likasom de förras ekonomiska ställning i allmänhet undan för undan förbättrats, medan provinsialläkarkåren sedan lång tid tillbaka står på ungefär samma punkt, ett förhållande som — på sätt ovan nämnts — icke nämnvärt förändrats genom den genomförda löneregleringen.

Slutligen, yttrar föreningen, är att märka, att då den pension, som tjänsteinnehavaren själv äger bekomma, tjänar som norm för änkepensionen, denna senare också är relativt liten för provinsialläkarnas änkor och efterlevande minderåriga barn. Ja, under de senare åren hava tjänstemän, som förut i detta hänseende voro likställda med provinsialläkarna, ernått vida bättre villkor än dessa.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer föreningen, att Kungl. Maj:t täcktes vidtagna åtgärder för höjande av provinsialläkarnas pension till samma belopp som häradshövdingpensionen eller 5,000 kronor, ett belopp, som med hänsyn till numera rådande förhållanden måste, enligt föreningens förmenande, anses skäligt.

Föreningen övergår härefter till de enligt föreningens åsikt under övergången till den nya lönestaten rådande mera tillfälliga missförhållanden och uttalar sig därvid om de med nu gällande pensionsbestämmelser förenade olägenheterna för de vid jämförelsevis framskriden ålder utnämnda provinsialläkarna.

Av nu befutliga ordinarie provinsialläkare kunna, säger föreningen, tvenne icke komma i åtnjutande av några som helst pensionsförmåner, emedan de vid fyllda 62 år, då de måste avgå från sina tjänster, ej hava nått mer än något över 8 år i statens tjänst, varjämte 28 provinsialläkare komma att erhålla endast s. k. avkortad pension.

Dessa provinsialläkare hava i egenskap av extra provinsialläkare eller stadsläkare fullgjort, de förra fullkomligt samma, de senare i vissa avseenden lika tjänstäligganden som provinsialläkare. Av de båda förstnämnda läkarna har den ene genom sin befordran till provinsialläkare t. o. m. kommit i ett ogynnsammare läge, än om han kvarstått såsom extra provinsialläkare, i vilket fall han skulle hava kommit i åtnjutande av den pension av 1,500 kronor för extra provinsialläkare, som i kungl. kungörelsen den 30 december 1911 omförmäles.

Medgivande
i fråga om
tjänstårsbe-
räkningen
m. m.

Det kan väl knappast påstås, fortsätter föreningen, att de provinssiälläkare, som komma att erhålla den lägsta avkortade pensionen 1,750 kronor, därmed vid uppnådd pensionsålder erhållit ett skäligt vederlag för det viktiga och utslitande arbete, de nedlagt i det allmännas tjänst. Ej utan skäl kunna de åberopa sig därpå, att 15 till 16 års arbete såsom extra provinssiälläkare, stadsläkare eller i liknande läkarbefattning ej borde värderas lägre än de jämförelsevis få år, som de, på grund av ogynnsamma befordringsförhållanden, kunnat före pensionsåldern tjänstgöra såsom provinssiälläkare. Härtill kommer, att även under deras tjänstgöring såsom extra provinssiälläkare deras förvärvsmöjligheter begränsats av förutnämnda synnerligen låga taxa. I varje fall synes det föreningen billigt, om ifrågavarande tjänstgöring såsom extra provinssiälläkare eller stadsläkare finge åtminstone i någon mån räknas en provinssiälläkare till godo vid tjänstårsberäkning för pension.

Föreningen hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte avlåta nådig proposition till riksdagen därom, att såsom övergångsform vid nuvarande provinssiälläkares pensionering må medgivas dem antingen att få i pensionshänseende räkna sig till godo 5 år av deras föregående tjänstgöring såsom extra provinssiälläkare eller stadsläkare eller att, i likhet med förste provinssiälläkare och extra provinssiälläkare, få kvarstå i tjänsten till fyllda 65 levnadsår.

Föreningen har därjämte gjort framställning om förbättring av de extra provinssiälläkarnas pensionsförhållanden. Då jag i anledning härav kommer att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att föranstalta om viss utredning, ingår jag ej för närvarande på framställningen i denna del liksom ej heller på däröver avgivna utlåtanden.

Medicinalstyrelsen.
Höjning av pensionsunderlaget för provinssiälläkare.

Medicinalstyrelsen anför i sitt ovannämnda underdåniga utlåtande, att det enligt styrelsens förmenande utan tvivel måste medgivas, att den lönereglering, som år 1911 åvägabringades, medförde en föga avsevärd förhöjning av löneförmånerna. Styrelsen erinrar dock därvid, att ålderstilläggen — vartdera å 500 kronor — numera utfalla fem år tidigare än tillföre, vilket måste anses som en ej obetydlig förbättring. Ävenledes påpekar styrelsen, att det icke är fullt riktigt vad sökandena anført därom, »att besiktningen av minderåriga, vilken förut verkstälts av provinssiälläkare, numera uppdragits åt förste provinssiälläkarna». Nu som förut ankommer det nämligen på Kungl. Maj:ts befallningshavande att förordna besiktningsläkare, och från erhållande av sådant förordnande äro provinssiälläkarna icke helt uteslutna.

Emellertid förhåller det sig för visso så, fortsätter styrelsen, att löneförmånerna kunnat föreslås till så låga belopp som skett, emedan

förhöjning väntades av vissa arvoden i den för provinsialläkare med flera fastställda taxa. Då de föreslagna arvodesförhöjningarna i taxan icke biföllos, kvarstodo de låga löneförmånerna utan vederlag av förbättringar i taxan.

Vid sådant förhållande finner styrelsen den föreliggande framställningen i nu ifrågasvarande avseende icke sakna fog för sig.

Svårligen kan emellertid, enligt styrelsens uppfattning, redan nu föreslås en ny löneroglering. Men om man också icke kan inlåta sig på en mera genomgripande förändring av den nyligen fastställda lönestaten, synes det styrelsen, som om hinder ej borde finnas för ytterligare förbättring av ålderstilläggen. På grund av ogynnsamma befordringsförhållanden, särskilt under senaste årtiondena, har, säger föreningen, provinsialläkartjänst i allmänhet uppnåtts först vid ganska hög levnadsålder, och då provinsialläkare numera är skyldig att avgå vid 62 års ålder, blir förvärvstiden såsom provinsialläkare, även om dessa läkare i regel hinna intjäna de två ålderstilläggen, synnerligen kort. Såsom provinsialläkarföreningen visat, komma blott alltför ofta innehavare av provinsialläkartjänst att avgå med avkortad pension.

Berörda missförhållanden anser styrelsen åtminstone delvis kunna avhjälpas, därest provinsialläkaren tillförsäkrades rätt att å lönen beräkna ytterligare ett tredje ålderstillägg med 500 kronor, efter 15 års tjänst såsom provinsialläkare. Tre ålderstillägg å statstjänst är icke något förut okänt i svensk statsförvaltning. Enligt nya lönestaten för de centrala ämbetsverken tillkomma sålunda första gradens tjänstemän tre ålderstillägg. Finge provinsialläkare åtnjuta tre ålderstillägg, vart och ett med 500 kronor, skulle högsta pensionsunderlaget bliva i motsvarande mån höjt, visserligen icke till mera än 4,500 kronor, under det att provinsialläkarföreningen, som ovan anförts, ifrågasätter 5,000 kronor, men å andra sidan skulle provinsialläkarna uppnå högre inkomster under de sista åren av sin tjänstetid.

Huru stort belopp, som skulle av statsverket krävas för ytterligare ett ålderstillägg för provinsialläkare, anser styrelsen icke kunna på förhand exakt beräknas. Enligt vad styrelsen meddelar, skulle emellertid år 1914 ett tjugutal provinsialläkare äga rätt till ett tredje ålderstillägg.

Då särskilt med hänsyn till den korta förvärvstiden för provinsialläkare och den låga taxan en förbättring av provinsialläkarnas ekonomiska ställning utan tvivel behöves, föreslår medicinalstyrelsen, att ett tredje ålderstillägg beredes provinsialläkarna, därvid de skulle erhålla ett högsta pensionsunderlag av 4,500 kronor.

Medgivande
i fråga om
tjänstårs-
beräkningen
m. m.

Beträffande framställningen att såsom övergångsform vid nuvarande provinsialläkares pensionering måtte medgivas dem antingen att i pensionshänseende få räkna sig till godo fem år av föregående tjänstgöring såsom extra provinsialläkare eller stadsläkare eller att i likhet med förste provinsialläkare och extra provinsialläkare få kvarstå i tjänsten till fyllda 65 levnadsår, erinrar medicinalstyrelsen om sitt i underdånigt utlåtande den 25 maj 1910 över provinsialläkarkommittens betänkande framställda förslag till övergångsbestämmelser, nämligen *dels* att varje läkare, som vid tidpunkten för extra provinsialläkarnas pensionskassas trädande i verksamhet är eller varit extra provinsialläkare och vid samma tidpunkt överskridit 41 levnadsår, skulle medgivas rätt att efter befordran till förste provinsialläkar- eller provinsialläkartjänst, såsom till statspension berättigande, enligt angiven progressiv skala tillgodoräkna sig visst antal års tjänstgöring såsom extra provinsialläkare, *dels* att läkare, som befordrades till provinsialläkare, skulle av föregången tjänstgöring såsom extra provinsialläkare eller stadsläkare, köpings- eller municipalläkare få tillgodoräkna sig fem år såsom till statspension berättigande tjänstår.

Ovannämnda förslag, som gjordes under förutsättning, att för provinsialläkarpension skulle, såsom i 1907 års pensionslag var bestämt, fordras 27 år i statens tjänst, vann emellertid icke statsmakternas bifall, i det att, på sätt ovan angivits, genom lag den 22 juni 1911, bland annat, förordnades, att rätt att komma i åtnjutande av hel pension för provinsialläkare inträder vid 20 tjänstår. Ehuru väl härigenom provinsialläkarnas ställning i pensionshänseende betydligt förbättrades, kvarstår dock ännu, påpekar styrelsen, det missförhållandet, att ett avsevärt antal av de nuvarande provinsialläkarna äro i så ogynnsam belägenhet, att de vid uppnådd pensionsålder komme att avgå från sin tjänst med avkortad pension.

Då medicinalstyrelsen icke anser sig nu kunna återkomma med sitt ovannämnda förslag om rätt för provinsialläkare att få av föregången tjänstgöring såsom extra provinsialläkare beräkna för statspension visst antal tjänstår, finner styrelsen — därest man icke skulle höja pensionsåldern i allmänhet för provinsialläkare till 65 år, vilket styrelsen, av hänsyn till vikten av att provinsialläkarna böra vara vid goda kropps krafter, icke anser sig kunna förorda — ingen annan utväg att avhjälpa i berörda hänseende förefintliga missförhållanden, än att under nuvarande övergångsskede fråga om pensionsrätt för provinsialläkare, som före år 1912 varit extra provinsialläkare men som på grund av ogynnsamma befordringsförhållanden uppnått provinsialläkartjänst först

vid så hög levnadsålder, att han med gällande pensionsbestämmelser skulle nödgas avgå med i allt för hög grad avkortad eller alldeles utan pension, göres beroende av framställning till riksdagen i varje särskilt fall.

Till följd av remiss har vidare statskontoret den 3 april 1913 av-
givit utlåtande över den föreliggande framställningen.

Vad då först beträffar provinsialläkarna, anser statskontoret, att det, med hänsyn till vad i ärendet blivit meddelat och anført, måste medgivas, att fog icke saknas för begäran om förbättring av dessa läkares såväl avlöning som pension.

Med anledning av medicinalstyrelsens ovan återgivna förslag härutinnan erinrar statskontoret emellertid, hurusom, sedan fråga väckts om förhöjd pension åt förste provinsialläkare, som tillika äro provinsialläkare, samt statskontoret i häröver avgivet underdånigt utlåtande föreslagit, att sådan förhöjning borde åvägabringas genom viss angiven ändring av avlöningsstaten, Kungl. Maj:ts funnit, att man icke gärna borde ändra lönesatserna i en stat, som fastställts för allenast två år sedan, samt därför i proposition (nr 76), som jämväl bifallits, i stället föreslagit 1913 års riksdag att besluta sådant tillägg till avlöningsstaten, att såsom pensionsunderlag för sådan förste provinsialläkare skulle fastställas ett belopp av 4,000 kronor med förhöjning i förekommande fall av de i avlöningsstaten upptagna ålderstilläggen, varigenom det högsta pensionsunderlaget skulle liksom för förste provinsialläkare, som icke tillika är provinsialläkare, komma att utgöra 5,000 kronor.

Redan på grund av vad sålunda förekommit synes det statskontoret, som om medicinalstyrelsens förberörda förslag icke skulle kunna läggas till grund för en framställning i ämnet till riksdagen. Mot nämnda förslag torde dessutom enligt statskontorets mening kunna göras den erinran, att detsamma med hänsyn till den höga åldern för utnämning till provinsialläkare icke är ägnat att förbättra ställningen för en hel del av nuvarande provinsialläkare. Vill man genom en löne-reglering åstadkomma en allmän förbättring av provinsialläkarnas pensionering, anser statskontoret därför detta i stället böra ske genom höjning av begynnelselönen från 3,000 kronor till 3,500 kronor.

Skall emellertid, såsom i provinsialläkarföreningens framställning åsyftas, en förbättrad pensionering av provinsialläkarna redan nu kunna åvägabringas, finner statskontoret detta böra ske på enahanda sätt, som i fråga om vissa förste provinsialläkare föreslagits i ovan omförmälda proposition. Statskontoret, som i avseende å beloppet av pen-

Statskontoret.

Höjning av pensionsunderlaget åt provinsialläkare.

sionsförbättringen ansluter sig till medicinalstyrelsens förslag, förordar därför, att hos riksdagen göres framställning om godkännande av sådant tillägg till gällande avlöningsstat, att såsom pensionsunderlag för provinsialläkare fastställes ett belopp av 3,500 kronor med förhöjning i förekommande fall av de i avlöningsstaten upptagna ålderstillägg. Högsta pensionsunderlaget för provinsialläkare skulle därigenom höjas från 4,000 kronor till 4,500 kronor.

Medgivande
i fråga om
tjänstårs-
beräkningen
m. m.

Vad därefter beträffar i provinsialläkarföreningens framställning föreslagna undantagsbestämmelser för pensionering av nuvarande provinsialläkare, erinrar statskontoret, att vid provinsialläkarväsendets omreglering år 1911 den för hel pension föreskrivna tjänståldern sänkts från 27 till 20 år. Att därjämte i denna exceptionellt låga tjänstålder skulle få inräknas visst antal år, tillbragta såsom extra provinsialläkare eller stadsläkare, kan statskontoret för sin del icke tillstyrka. Icke heller anser statskontoret det vara tillrådligt att såsom allmän regel medgiva, att tidpunkten för nuvarande provinsialläkares avgång från tjänsten skall framskjutas från uppnådda 62 till uppnådda 65 levnadsår. Enligt vad handlingarna giva vid handen, kunna visserligen åtskilliga nuvarande provinsialläkare vid uppnående av avgångsåldern icke räkna det antal tjänstår, som erfordras för hel pension, utan torde nödgas avgå med avkortad pension; men sådant inträffar inom alla tjänstemannagrupper och torde enligt statskontorets mening i och för sig icke böra föranleda till annan åtgärd, än att, om eljest förutsättningarna därför äro för handen, anstånd med avgång må kunna efter prövning i varje särskilt fall medgivas.

Förnyad
framställning
från svenska
provinsial-
läkarföre-
ningen.

Slutligen har svenska provinsialläkarföreningen i anledning av medicinalstyrelsens och statskontorets ovannämnda utlåtanden inkommit med ytterligare en skrift i ämnet.

I denna skrift uttalar föreningen först och främst angående det av medicinalstyrelsen ifrågasatta tredje ålderstillägget, att till följd av den höga åldern vid utnämning till provinsialläkare skulle många vara helt uteslutna från nämnda tillägg och således ej heller erhålla någon pensionsförhöjning samt de övriga intjäna ålderstillägget så kort tid före pensionsålderns inträde, att detsamma knappast finge annan betydelse än att åstadkomma en höjning av pensionsunderlaget. Föreningen föredrager därför statskontorets förslag framför medicinalstyrelsens.

Föreningen anför vidare, att den för provinsialläkarna för pensions erhållande stadgade, jämförelsevis låga levnadsåldern utgör ett väsentligt hinder för ernäendet av den åstundade pensionsförhöjningen,

och föreningen ifrågasätter, huruvida det allmännas intresse av en tillfredsställande läkarvård verkligen skulle trädas för nära genom pensionsålderns framflyttande för provinsialläkarna till 65 levnads- och 23 tjänstår, såsom för förste provinsialläkare föreskrivits. Såsom stöd för denna uppfattning framhåller föreningen, att distrikten minskats genom inrättande av nya distrikt, att förbättringen av kommunikationerna väsentligt underlättat tjänstutövningen och att medellivslängden alltjämt ökas. Därjämte erinras, att pensionsåldern för hospitals- och asylläkare, vilka förut ansetts böra likställas med provinsialläkare, höjts till 65 levnadsår. Å andra sidan finner föreningen denna låga pensionsålder vara en förmån, som provinsialläkarna ej skäligen kunna anses skyldiga att utan vederlag avstå.

Föreningen ändrar därför sin förut gjorda framställning härutinnan sålunda, att föreningen hemställer, att, mot det att pensionsåldern för provinsialläkare höjes till 65 levnads- och 23 tjänstår, för dem fastställes ett särskilt pensionsunderlag å 4,000 kronor med förhöjning i förekommande fall av de i lönestaten upptagna ålderstilläggen.

Under förutsättning av bifall till denna hemställan har föreningen frånträtt sin förut gjorda framställning om den övergångsbestämmelsen, att nuvarande provinsialläkare skulle i pensionshänseende få tillgodoräkna sig fem års tjänstgöring såsom extra provinsialläkare, men anhåller däremot, att såsom övergångsbestämmelse måtte stadgas rätt för äldre provinsialläkare att erhålla pension vid 20 tjänstår och 65 levnadsår.

I övriga delar vidhåller föreningen sin förut gjorda framställning.

Med avseende å de ordinarie provinsialläkarna har svenska provinsialläkarföreningen sålunda, på sätt av det ovan anförda framgår, ursprungligen hemställt dels om höjning av pensionsunderlaget till 5,000 kronor och dels, såsom övergångsbestämmelse, om rätt för provinsialläkare att tillgodoräkna sig 5 tjänstår såsom extra provinsialläkare eller stadsläkare, eventuellt höjning av pensionsåldern till 65 levnads- och 23 tjänstår, vilka yrkanden sedermera ändrats till att gälla ett till högst 5,000 kronor ökat pensionsunderlag och därjämte till 65 levnads- och 23 tjänstår ökad pensionsålder samt, såsom övergångsbestämmelse, rätt i vissa fall till pension vid 65 levnads- och 20 tjänstår.

Vad då först beträffar framställningen om ökat pensionsunderlag och föreningens i sammanhang därmed uttalade uppfattning om det mindre tillfredsställande resultatet av 1911 års reglering av provinsialläkarnas löne- och pensionsförhållanden, hava såväl medicinalstyrelsen som stats-

Departementets-
chefen

kontoret såsom sin mening framhållit, att fog icke saknas för föreningens önskemål om förbättring i dessa avseenden. På sätt medicinalstyrelsen påpekat, utgick man nämligen vid förenämnda reglering, såsom föredragande departementschefen jämväl anförde till statsrådsprotokollet den 13 januari 1911, därifrån, att den föreslagna, jämförelsevis ringa löneförbättringen skulle kompletteras med lämplig förhöjning av läkartaxan. Denna förhöjning uteblev emellertid, och torde detta vara huvudskälet för den gjorda framställningen. För min del kan jag ej heller finna annat, än att vägande skäl tala för en höjning av provinsialläkarnas pensionsunderlag. Väl torde det understundom inträffa, att provinsialläkarna även med gällande taxa kunna förskaffa sig en ganska betydande inkomst. Som regel lära dock dessa tjänsteläkares inkomster hålla sig vid jämförelsevis blygsamma belopp, särskilt då man tager i betraktande den för läkarna långvariga och dyrbara utbildningen, vilken i allmänhet kräver skuldsättning. Det kan därför knappast förutsättas, att provinsialläkarna mera allmänt skola kunna göra besparingar i den omfattning, att de på sin ålderdom av dessa besparingar skola kunna erhålla behöflig fyllnad i det nuvarande pensionsbeloppet. Är inkomsten av praktiken således i regel för ringa för att medgiva kapitalbildning och därigenom bidra till provinsialläkarnas livsuppehälle efter avskedstagandet, kan det å andra sidan ej förnekas, att den under verksamhetstiden utgör en så avsevärd del av deras inkomst, att därför utan säkerligen högre avlöning skulle krävas för denna kår. Det torde då ej vara obefogat att vid pensionsunderlagets bestämmande taga större hänsyn till praktikens avkastning, än som må anses hava skett för närvarande.

Om således det får anses klart, att någon ökning i provinsialläkarnas pensionsunderlag bör ske, gäller frågan, i vilken omfattning och på vad sätt detta bör äga rum. Till en början vill jag här betona, att någon höjning av pensionsåldern till 65 år, såsom föreningen ifrågasatt för att ur ekonomisk synpunkt underlätta pensionsförhöjningen, icke torde böra ifrågasättas. Pensionsåldern har nämligen för provinsialläkarna satts till 62 år med hänsyn till de krav på obrutna kroppskrafter, provinsialläkartjänsten ställer på sin innehavare. De skäl, föreningen anfört för jämkning häri, synas mig icke tillräckligt vägande. Vad därefter beträffar det belopp, varmed pensionen skulle höjas, hava såväl medicinalstyrelsen som statskontoret ansett 500 kronor vara lämpligt. Föreningen har föreslagit en höjning med 1,000 kronor, kombinerad med pensionsålderns höjning, varigenom merkostnaden åtminstone till en viss grad skulle uppvägas. Då jag ej ansett någon stegring i

pensionsåldern böra ske, torde man även böra stanna vid den ökning av pensionsunderlaget, som medicinalstyrelsen och statskontoret föreslagit.

Beträffande sättet för åstadkommande av denna höjning har medicinalstyrelsen förmenat, att den borde ske genom införande av ytterligare ett ålderstillägg å lönen, under det att statskontoret ansett, att enahanda förfaringssätt borde komma till användning som vid den av 1913 års riksdag bifallna höjningen av pensionsunderlaget för förste provinsialläkare, vilka tillika äro provinsialläkare. Föreningen har själv anslutit sig till statskontorets förslag. Den lämpligaste åtgärden synes mig också vara att fastställa såsom pensionsunderlag ett belopp av 3,500 kronor med förhöjning i förekommande fall av de i avlöningsstaten upptagna ålderstilläggen.

Då förste provinsialläkarna samt de förste provinsialläkare, som tillika äro provinsialläkare, såsom pensionsunderlag få beräkna ett belopp av 4,000 kronor med förhöjning i förekommande fall av de i avlöningsstaten upptagna ålderstilläggen, torde ej heller med hänsyn till proportionen mellan pensionsunderlaget för dessa tjänsteläkare och provinsialläkare något vara att invända mot det föreslagna beloppet.

Vad därefter angår de av föreningen ursprungligen föreslagna åtgärderna i ändamål att motverka, att pension till följd av sen utnämning bliver i allt för hög grad avkortad, tillåter jag mig erinra, att under den förberedande utredningen rörande det förslag till lönereglering för provinsialläkarna, som förelades 1911 års riksdag, yrkats, att med hänsyn till den i allmänhet framskridna ålder, vid vilken provinsialläkartjänst erhöles, det borde medgivas, att såsom tjänstår för provinsialläkare finge räknas visst antal år tillbragta i extra provinsialläkartjänst eller stadsläkartjänst samt att, då detta yrkande, såsom innebärande en avvikelse från den i 17 § av gällande pensionslag fastslagna principen för tjänstårsberäkning i pensionshänseende, ansågs icke böra bifallas, den för hel pension föreskrivna tjänståldern i stället sänktes från 27 till 20 år. På enahanda grunder anser jag, att det av föreningen nu begärda likartade medgivandet icke heller bör lämnas. På sätt medicinalstyrelsen och statskontoret anfört, torde det därför vara ändamålsenligast, att i förekommande fall, då så befinnes erforderligt, framställning göres om anstånd med avgång från tjänsten eller om beviljande av pension till högre belopp, än som enligt gällande bestämmelser skulle utgå.

Med stöd av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta sådant tillägg till den av 1911 års riksdag fastställda avlöningsstat för förste provinsialläkare och provinsialläkare, att såsom pensionsunderlag för provinsialläkare skall gälla ett belopp av 3,500 kronor med förhöjning i förekommande fall af de i avlöningsstaten upptagna ålderstilläggen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.
